

**5275 SAYILI CEZA VE GÜVENLİK TEDBİRLERİNİN
İNFAZI HAKKINDA KANUNUN
YÜZBEŞİNCİ MADDESİNDE YER ALAN
KAMUYA YARARLI BİR İŞTE ÇALIŞTIRILMA**

**Vehbi Kadri KAMER
CTEGM Daire Başkanı**

I. Giriş

13 Aralık 2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun infaz sistemimize getirdiği önemli yeniliklerden biri; iki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına hükümlü olanların, ceza sürelerinin yarısını ceza infaz kurumunda iyi halli geçirmeleri halinde, kalan ceza sürelerini ücretsiz olarak kamu yararına çalışarak ceza infaz kurumu dışında tamamlayabilmeleridir.¹

Bu makalede, iki yıl veya daha az süreli hapis cezasına hükümlü olanların ceza sürelerinin yarısını iyi halli ceza infaz kurumunda geçirmeleri halinde, kalan ceza sürelerini ceza infaz kurumu dışında kamu yararına çalışarak tamamlayabilmeleri için gerekli koşullar ve infaz süreci açıklanacaktır.

II. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın hukukumuzdaki tarihçesi

Yürürlükten kalkan; mülga 13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunda kamu yararına çalışma ile ilgili hükümler bulunmakta idi.

A. Seçenek yaptırım çeşidi olarak kamuya yararlı bir işte çalıştırılma

Mülga 13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4'üncü maddesinin birinci fıkrasında “*Kısa süreli hürriyeti bağlayıcı ceza yerine suçlunun ahvalı mahsusasına ve suçun işlenmesindeki suret ve şekil hususiyetlerine göre mahkemece altı ayı geçmemek üzere Devlet, belediye hizmetlerinde, İktisadi Devlet Teşekküllerinde çalıştırılmaya hükmolunabileceği*” belirtilmişti.

Bu düzenleme ile kısa süreli hapis cezasına seçenek tedbir olarak kamu yararına çalışma tedbirine karar verilebiliyordu.

B. Para cezasının ödenmemesi nedeniyle kamuya yararlı bir işte çalıştırılma tedbiri

Mülga 13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun yürürlüğe girdiği tarihe kadar, mülga 13 Mart 1926 tarihli ve 765 sayılı Türk Ceza Kanununun 19 ve 24'üncü maddelerinde ağır ve hafif para cezaları ile bunların infazı düzenlenmişti. Bu düzenlemede dikkati çeken, anılan Kanunun 19'uncu maddesinin sekizinci fıkrasında “*Kendi isteği üzerine hükümlü, para cezasından çevrilen hapis cezası yerine Devlet, iller ve belediyelerce tayin olunacak bayındırlık işlerinde çalıştırılabilir. Bu surette iki günlük hizmet bir gün hapis yerine geçer*” hükmüdür.

Mülga 13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun yürürlüğe girdikten sonra anılan Kanunun 5'inci maddesinde para cezasının infaz şekli düzenlenmişti. Bu maddenin yedinci, sekizinci ve dokuzuncu fıkralarında “*Ödemeye mali kudreti müsait olmadığı usulen tespit edilenler hakkında hükmedilen para cezası hürriyeti bağlayıcı cezaya tahvil edilemez. Bu takdirde, Devlet, İktisadi Devlet Teşekkülleri, Belediye ve sair amme hizmetlerinde bir yılı geçmemek üzere çalıştırılır. Rayice göre, emsallerine ödenen ücret tutarı hükmolunan para cezasına mahsup edilir. Çalıştırma esnasında geri kalan parayı öderse tedbir kaldırılır.*

---

¹ **Vehbi Kadri KAMER**, “*İki Yıl veya Daha Az Süreli Hapis Cezasına Hükümlülerin Hükümlülük Sürelerinin Yarısını İyi Halli Geçirmeleri Halinde Kalan Yarısında Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılmaları*”, Sesleniş Gazetesi, Makale, Eylül 2008.

Çalıştırma süresi para cezasını tamamen karşılamamış olursa geri kalan paranın tahsili için ilam Cumhuriyet savcılığınca mahallin en büyük mal memuruna verilir. Mal memurluğunca hapis ile tazyik hükmü ayırık olmak üzere Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun hükümlerine göre infaz olunur.” hükmü getirilmişti.

Bu düzenleme ile ödeme gücü olmayan hükümlülerin, mahkum oldukları para cezasını ödememeleri halinde, bu ceza hapse çevrilmiyor, bunun yerine hükümlü çalıştırılıyordu.

III. Mevzuatımızda kamuya yararlı bir işte çalıştırılma

2005 yılında yürürlüğe giren ceza ve infaz mevzuatımızda kamuya yararlı bir işte çalıştırılma, iki ayrı şekilde düzenlenmiştir.

Bu düzenlemelerden birincisi; 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun 50’inci maddesinin birinci fıkrasının (f) bendi gereğince kısa süreli hapis cezasına seçenek tedbir olarak kamu yararına çalışma seçenek tedbirine karar verilebilmesidir.² Ancak makalede bu konuda açıklamada bulunul-mayacaktır.

İkinci düzenleme ise, 5275 sayılı Kanunun 105’inci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince; iki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına mahkûm olanlardan hükümlülük süresinin yarısını iyi hâlde geçirenlerin, istekleri bulunmak koşuluyla kendilerinin veya kanuni temsilcilerinin veya Cumhuriyet başsavcılığının istemi üzerine, mahkûmiyet sürelerinin geriye kalan yarısını ücretsiz olarak kamuya yararlı bir işte çalıştırılmasıdır.³

IV. 5275 sayılı Kanunun yüzbeşinci maddesinde yer alan kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın koşulları

İki yıl veya daha az süreli hapis cezasına hükümlü olanların ceza sürelerinin yarısını iyi halli ceza infaz kurumunda geçirmeleri halinde, kalan ceza sürelerini ceza infaz kurumu dışında kamu yararına çalışarak tamamlayabilmeleri için beş koşulun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.⁴

Birinci koşul, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünce hükümlülerin çalıştırılabilecekleri kamu hizmet türlerinin belirlenebilmesi için “*hizmetler listesi*” hazırlanmalı ve mahkemelere gönderilmelidir. Şube müdürlükleri kurulduktan sonra yetki alanlarında bulunan kamu kurum ve kuruluşları ile görüşmeler yapmışlar, koruma kurullarında bu konuda toplantılar düzenlemişler ve bu çalışmalar sonucunda; “*onarım*”, “*çevre düzenlemesi*”, “*ağaçlandırma çalışmaları*”, “*temizlik*” hizmetlerinin bulunduğu listeleri hazırlayarak, Cumhuriyet başsavcılıkları aracılığı ile bütün mahkemelere göndermişlerdir.⁵

---

² **Vehbi Kadri Kamer**, “*Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı*”, Ankara, 2007, İkinci Baskı, Adalet Yayınevi, s. 324.

³ Age., s. 324.

⁴ **Vehbi Kadri Kamer**, “*İki Yıl veya Daha Az Süreli Hapis Cezasına Hükümlülerin Hükümlülük Sürelerinin Yarısını İyi Halli Geçirmeleri Halinde Kalan Yarısında Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılmaları*”, Sesleniş Gazetesi, Makale, Eylül 2008.

⁵ Hizmetler listesi; şube müdürlüğü veya büroca hazırlanan, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu yararına hizmet üreten kurumların, hükümlülerin hangi işlerde ne kadar süreyle çalıştırılabileceklerine dair bilgilerin bulunduğu, ücretsiz çalışma yaptırımına dair kurumlar listesindeki bilgiler doğrultusunda hazırlanan listedir. Hizmetler listesinde yapılacak işin; türü ve işin sürekli veya dönemlik olması gibi bilgiler yer almaktadır.

Hizmetler listesi; kamuya yararlı işte çalıştırma yaptırımına dair kurumlar listesindeki işin türü ve sürekli olup olmadığına ilişkin bilgilerden yola çıkılarak hazırlanmalıdır. Hizmetler listesinde, yaptırımın infaz edileceği kurumun adı belirtilmemelidir.

Hizmetler listesi, şube müdürlüğü veya büronun yargı çevresinde bulunan ceza mahkemelerine her yılın “Ocak ayı sonuna” kadar iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmelidir.

Hizmetler listesi gerekli görülmesi halinde, şube müdürlüğü veya büroca güncellenmeli ve güncellenen liste şube müdürlüğü veya büronun yargı çevresinde bulunan ceza mahkemelerine iletilmek üzere derhal Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmelidir.

Hizmetler listesi, ücretsiz çalışma yaptırımına dair kurumlar listesi kartonunda saklanmalıdır.

İkinci koşul, mahkemece verilen hapis cezası iki yıl veya daha az süreli olmalıdır. Burada önemli olan mahkemece verilen sonuç cezadır. İki yıldan fazla hapis cezalarında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma infaz usulü uygulanamamaktadır.

Üçüncü koşul, hükümlünün hapis cezasının infazına ceza infaz kurumunda başlanmalıdır.

Dördüncü koşul, hükümlülük süresinin yarısı iyi halle geçirilmiş olmalıdır. Bu koşul “hükümlülük süresinin yarısı” ve “iyi hal” olarak iki ayrı bölümde incelenebilir.

Hükümlülük süresinin yarısından anlaşılması gereken, mahkemece verilen ceza süresinin yarısıdır. Örneğin; mahkemece iki yıl ceza verilmesi halinde, bir yılın ceza infaz kurumunda geçirilmesi gerekmektedir.

İyi hal, ceza infaz kurumlarının düzen ve güvenliği amacıyla konulmuş kurallara içtenlikle uyulması, haklarını iyi niyetle kullanması, yükümlülüklerini eksiksiz yerine getirmesi ve uygulanan iyileştirme programlarına göre de toplumla bütünleşmeye hazır olduğunun disiplin kurulunun görüşü alınarak idare ve gözlem kurulunca saptanmasıdır.⁶ İyi halli olmayan hükümlüler hakkında kamuya yararlı bir işte çalıştırılma infaz usulü uygulanamamaktadır.

Beşinci koşul, hükümlünün veya kanuni temsilcisinin ya da Cumhuriyet başsavcılığının talebi bulunmalıdır.

V. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılma kararını vermeye yetkili ve görevli mahkeme

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılma talebi ile ilgili yetkili ve görevli mahkeme konusunda, 13 Aralık 2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105’inci maddesinde ve gerekçesinde hüküm bulunmamaktadır. Örneğin; Bolu Asliye Ceza Mahkemesince hakkında iki yıl hapis cezası verilen hükümlü A’nın cezasının, Bartın Ceza İnfaz Kurumunda infaz edilmesi halinde, hükümlü A’nın kamuya yararlı bir işte çalıştırılma talebini hangi mahkeme değerlendirecektir.

Uygulamada, kamuya yararlı bir işte çalıştırılma talebi halinde, koşullu salıvermeye ilişkin hükümler uygulanmakta ve hükümlünün bulunduğu yerdeki, hükmü veren mahkeme derecesindeki mahkemece karar verilmektedir. Örnek olayda hükümlü A’nın talebi, Bartın Asliye Ceza Mahkemesince değerlendirilecektir.

VI. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılma talebi üzerine mahkemece yapılacak değerlendirme

Mahkemece; hükümlünün veya kanuni temsilcisinin ya da Cumhuriyet başsavcılığının kamuya yararlı bir işte çalıştırılma talebi üzerine, Cumhuriyet başsavcılığına yazı yazılarak hükümlünün; mahkemece verilen ceza süresi, ceza infaz kurumunda geçirdiği süre ve iyi halli olup olmadığı sorulmalı, ayrıca hükümlünün oturacağı yerde bulunan Cumhuriyet başsavcılığına yazı yazılarak hizmetler listesi istenmelidir.

Yukarıda verilen örnekte hükümlü Kahramanmaraş’ta oturacak ise; Bartın Asliye Ceza Mahkemesince Bartın Cumhuriyet Başsavcılığına yazı yazılarak hükümlünün; mahkemece verilen ceza süresi, ceza infaz kurumunda geçirdiği süreyi ve iyi halli olup olmadığı sorulmalı, ayrıca Kahramanmaraş Cumhuriyet Başsavcılığına yazı yazılarak hizmetler listesi istenmelidir.

Mahkemece yapılan değerlendirme sonunda, talebin kabulüne veya reddine karar verilebilecektir.

Mahkemece talebin kabulü ile, kamuya yararlı bir işte çalıştırılma kararı verilmesi halinde mahkeme karar örneği;⁷

Talep : ..... Cumhuriyet başsavcılığının ..... tarihli ve ..... sayılı yazısında; hükümlü A’nın ..... mahkemesinin; ..... esas, ... karar ve ....., tarihli kararı ile ..... hapis cezası

⁶ Vehbi Kadri Kamer, “Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı”, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, İkinci Baskı, s. 172.

⁷ Vehbi Kadri Kamer, “Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı”, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s. 439.

ile cezalandırıldığı, hapis cezasının infazına..... tarihinde başladığı, hükümlünün Cumhuriyet Başsavcılığımıza verdiği ..... tarihli dilekçede; ceza süresinin yarısını iyi halli olarak ceza infaz kurumunda geçirdiğini, ceza süresinin kalan yarısını denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünce hazırlanan hizmetler listesinde yer alan “ağaçlandırma faaliyetlerinde” çalışmak suretiyle tamamlamak istediğini bu nedenle;

a. Hükümlünün salıverilmesine,

b. Hükümlünün, ceza infaz kurumundan salıverildikten sonra kalan mahkumiyet süresini, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünce görevlendirilecek denetim görevlisi veya denetleme memuru gözetiminde kamuya yararlı bir işte çalışarak geçirmek istediğinden; 13 Aralık 2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 107’nci maddesinin yedinci ile sekizinci fıkralarında belirtilen yükümlülüklerin yüklenmemesine, ayrıca dokuzuncu fıkrasında belirtilen rehberlik edecek uzman bir kişinin görevlendirilmemesine,

c. Hükümlünün, ceza infaz kurumundan koşullu salıverildikten sonra kalan mahkumiyet süresini, 13 Aralık 2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105’inci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince gönüllü olarak çalışmayı kabul ettiği ağaçlandırma faaliyetlerinde çalışması suretiyle yerine getirilmesine,

karar verilmesi istenmiştir.

Karar :

1. Hükümlü A’nın; ..... mahkemesinin .....esas, ... karar ve ..... tarihli kararı ile ..... hapis cezası ile cezalandırıldığı, hapis cezasının infazına ..... tarihinde başladığı, hükümlünün ceza infaz kurumunda bulunduğu süre içinde iyi halli olduğu ve mahkumiyet süresinin yarısını tamamladığı; ilam, süre belgesi, gözlem ve sınıflandırma formu ve iyi hal kararından anlaşıldığından, 13 Aralık 2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanunun 105’inci maddesinin dördüncü fıkrası gereğince hükümlünün salıverilmesine,

2. Hükümlünün ceza infaz kurumu idaresine verdiği ..... tarihli dilekçe ile denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünce hazırlanan hizmetler listesinde yer alan ağaçlandırma faaliyetlerinde çalışarak tamamlamak istediğini belirtmesi nedeniyle, hükümlünün kalan mahkumiyet süresini ağaçlandırma faaliyetlerinde çalışarak tamamlamasına,

3. Hükümlünün kalan mahkumiyet süresinde çalışacağı kamu yararına çalışmanın infazı için denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünce görevlendirilen denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından hazırlanan “denetleme planına”, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünün uyarısına rağmen uymaması halinde geri kalan cezasının ceza infaz kurumunda aynen çektirilmesine,

4. Hükümlünün kalan mahkumiyet süresinde yerine getireceği kamu yararına çalışmanın infazı için denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünce görevlendirilen denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından hazırlanan “denetleme planına” uyması halinde cezasının infaz edilmiş sayılmasına,

5. Kararın bir örneğinin, hükümlünün çalışmasını yerine getirecek denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğüne iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesine, itirazı kabil karar verildi.

VII. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın infazı

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın infazı sekiz başlık altında incelenecektir.

A. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın infazında dikkat edilmesi gereken kurallar

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın infazında dikkat edilmesi gereken üç kural bulunmaktadır. Her infaz işlemi bu kurallar birlikte uygulanmalıdır.⁸

Bu kurallardan birincisi, çalışmada hedef kamu yararı olmalıdır. Hükümlülerin kamu yararı bulunmayan işte çalıştırılması mevzuatımız kapsamında mümkün değildir. Bu kapsamda; kütüphaneler, eğitim kurumları, sağlık kurumları, sosyal hizmet kurumları, ağaçlandırma çalışmaları gibi hizmetlerde çalışmada kamu yararı bulunmaktadır.

İkinci kural, kişinin rehabilitasyonu dikkate alınarak, çalışılacak yer ve zaman belirlenmelidir. Denetimli serbestlik hizmetlerinde ve bu kapsamda kamuya yararlı bir işte çalıştırmada temel hedef, kişinin işlediği hukuka aykırı davranışlarının sonuçlarını anlaması yani rehabilitasyonudur.

Üçüncü kural, denetimdir. Hükümlünün çalıştığı kurumda gözetmen⁹ tarafından çalışma yaptırımının yerine getirilmesi takip edilirken, aynı zamanda denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüklerinde görevli denetleme memurları tarafından hükümlünün çalışması sıkı bir şekilde kontrol edilmelidir. Denetimde; özellikle denetleme planı kapsamında çalışmanın yapılıp yapılmadığı, çalışma saatlerine uyulup uyulmadığı, işin gereği gibi yapılıp yapılmadığı denetlenmeli, bunun sonuçları tutanağa geçirilmeli, ayrıca kişide meydana gelen değişimler izlenmelidir.

B. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın infazında kararın kayıt işlemleri ve hükümlüye bildirim yapılması

Mahkemece hükümlünün talebi kabul edilmesi ile verilen yararlı bir işte çalıştırılma kararı, Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmelidir. Cumhuriyet başsavcılığınca ilam “denetimli serbestlik genel defterine” kaydedildikten sonra denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğüne iletilmelidir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünce kararların kaydı ve tebligat ile ilgili işlemler hükümlünün çocuk veya yetişkin olup olmamasına göre ayrı usulde yerine getirilmektedir.

Şube müdürlüğünce, yetişkinler için verilen kararlar, “denetimli serbestlik defterine” kaydedilmelidir. Çocuklar için verilen kararlar, “çocukların denetimine ilişkin deftere” kaydedilmelidir.

Hakkında kamuya yararlı bir işte çalıştırma kararı verilen yetişkin hükümlüye, on gün içinde şube müdürlüğüne başvurması hususunda bildirim yapılmalıdır.

Hükümlünün çocuk olması halinde; şube müdürlüğüne gelmesi konusunda yapılacak tebligat çocuğa değil çocuğun kanuni temsilcisine yapılmalıdır. Çocuğun kanuni temsilcisine ya da yetişkin hükümlüye yapılacak bildirimde; geçerli, haklı ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmadığı hâlde gelmemenin, ayrıca çağrıya uymamanın yükümlülüğün ihlali sayılacağı ve bunun kanuni sonuçları gösterilmelidir.

C. Hükümlünün on gün içinde başvurmaması halinde yapılacak işlemler

Yetişkin hükümlünün; haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın şube müdürlüğüne; on gün içinde başvurmaması hâlinde, şube müdürlüğü ilgili defterdeki kayıt kapatılarak durum Cumhuriyet başsavcılığı aracılığıyla mahkemeye bildirilmelidir.

Çocuk hükümlünün kanuni temsilcisi ile çocuk hükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen mazereti olmaksızın on gün içinde şube müdürlüğü veya büroya başvurmaması

⁸ Vehbi Kadri Kamer, 3-4 Kasım 2008 tarihinde Ankara’da “Uluslararası Seçenek Yaptırımlar Konferansı”nda ülkemizdeki ceza adalet sisteminde seçenek yaptırımlar ile ilgili düzenlemeler ve denetimli serbestlik konusundaki tebliği, yayınlanmamıştır.

⁹ 18/04/2007 tarihli ve 26497 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği gereğince kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın yerine getirileceği kurumda, hükümlünün denetleme planına uygun olarak çalışmasını takip etmek üzere bir “gözetmen” görevlendirilmektedir.

hâlinde, şube müdürlüğü veya büroca ilgili defterdeki kayıt kapatılarak evrak Cumhuriyet başsavcılığı aracılığı ile mahkemeye iletilmelidir.

Denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünce mahkemeye gönderilecek yazıya hükümlüye yapılan tebligat eklenmelidir.

D. Hükümlünün on gün içinde başvurması halinde yapılacak işlemler

Hükümlünün süresinde başvurması hâlinde, hükümlü ile görüşme yapılmalıdır. Denetimli serbestlik hizmetlerinde “*hükümlü ile yapılacak görüşme*” özel öneme sahiptir. Bu görüşmede hükümlünün psiko-sosyal durumu, becerileri, yaşı, mesleği değerlendirilmeli, denetim görevlisi veya denetleme memuru tarafından tanıma formu ile çalışma protokolü dikkate alınarak denetleme planı hazırlanmalıdır. Denetleme memuru tarafından hazırlanan denetleme planı, denetim görevlisinin onayı ile uygulamaya koyulmalıdır.

Denetleme planında; hükümlünün hangi kurum veya kuruluşta, hangi gün ve saatlerde çalışacağı ve yaptırımın başlayış ve bitiş tarihleri belirtilmelidir.

Hükümlünün çalışmaya başlama tarih, bildirim tebliğ edildiği tarihten itibaren otuz günü geçmemelidir. Başlama tarihi, hükümlünün fiilen çalışmaya başladığı tarihtir.

Şube müdürlüğü veya büroca hazırlanan denetleme planı; hükümlü ile ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmelidir.

E. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın infazında sürenin hesaplanması

18 Nisan 2007 tarihli ve 26497 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği gereğince kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın infaz süresi, saat hesabıyla belirlenmelidir. Bu hesaplamada bir gün dört saat olarak hesap edilmelidir.

Hesaplamada, mahkeme kararında yer alan gün sayısı dört saat ile çarpılarak toplam çalışma süresi belirlenmelidir.

Hükümlü günde en az iki, en çok sekiz; haftada en az on, en çok kırk saat çalıştırılmalıdır. Yaptırımın infazının tamamlanma süresi, mahkemece verilen toplam ceza süresinin iki katını geçmemelidir.

Örneğin; iki yıl hapis cezası alan hükümlü, ceza süresinin yarısı olan bir yılı ceza infaz kurumunda iyi halli geçirmesi halinde, mahkemeye, kalan ceza süresi olan bir yılı kamu yararına çalışarak tamamlama talebinde bulunabilecektir. Mahkemenin bu talebi uygun bulması halinde, hükümlü ceza infaz kurumundan salıverilecek ve kalan bir yıllık hapis ceza süresini günde en az iki en fazla sekiz saat çalışmak suretiyle tamamlayacaktır. Bir yıl hapis cezası kalan hükümlünün toplam 1.460 saat çalışması gerekmektedir.

Günde beş saat çalışan hükümlü, çalışma koşullarına uyması halinde 292 günde bu cezasını tamamlayacaktır.

F. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılma yaptırımının takip ve denetimi

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın denetimi, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünde görevli denetim görevlisi veya denetleme memuru ile çalışmanın gerçekleştiği kurumda bulunan gözetmen tarafından takip çizelgesi ile yerine getirilmektedir.

Takip çizelgesi; hükümlünün işe geldiği tarih; geliş ve ayrılış saati; bir günde çalışmak zorunda olduğu saat, fiilen çalıştığı ve yaptırım süresince toplam çalışacağı saat; kalan saat; hükümlünün ve iş yerindeki hükümlünün çalışmasından sorumlu kişinin imzası; denetim görevlisi veya denetleme memurunun denetime gittiği tarih, adı, soyadı, görevi ve imzasının bulunduğu çizelgedir.

Denetim görevlisi veya denetleme memuru hükümlünün çalışacağı toplam süreyi haftalık çizelgeler biçiminde düzenlemeli ve infazın başladığı gün, iş yerindeki hükümlünün çalışmasından sorumlu gözetmene teslim etmelidir. İş yerindeki sorumlu kişi takip çizelgesini her gün doldurmalıdır. Ayrıca bu çizelge her gün hükümlüye imzalatılmalıdır.

İş yerindeki sorumlu kişi, hükümlünün işe gelmesi gerektiği halde gelmediği saatleri derhal denetim görevlisi veya denetleme memuruna bildirmelidir.

İş yerindeki sorumlu kişi, yaptırımın ihlal edilmesi veya sona ermesi halinde takip çizelgesini denetim görevlisi veya denetleme memuruna teslim etmeli, teslim alınan takip çizelgeleri hükümlünün dosyasında saklanmalıdır.

Takip çizelgesi haftada bir kez hükümlüye, denetim esnasında denetim görevlisi veya denetleme memuruna verilmelidir. Ayrıca gerekli görüldüğü her an şube müdürlüğünce istenebilecektir.

Hükümlünün denetleme planına uyup uymadığı, şube müdürlüğünce her zaman denetlenmelidir. Çalışmanın denetimi, ulaşım güçlüğü veya güvenlik gibi nedenlerin bulunması halinde ilgili kurum ve kuruluşlar ile kollağa yazı yazılmak suretiyle yerine getirilmelidir.

G. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın infazında hükümlünün izin ve devamsızlığı

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın infazında, hastalık halinde hükümlü durumu derhal çalıştığı yerdeki kurumun yetkilisine ya da iş yerindeki sorumlu kişiye; ayrıca denetim görevlisi veya denetleme memuruna bildirmeli ve raporunu ibraz etmelidir. Raporlu olunan süre, infazdan sayılmamalıdır.

Yangın, deprem, sel, kaza, birinci derece yakınının ölümü, çalışma protokolünün sona ermesi ve benzeri gibi zorunlu haller ile hükümlünün haklı, geçerli ve gerektiğinde belgelendirilebilen bir mazeretinin bulunması halinde çalışılmayan günler infazdan sayılmamalıdır.

Yukarıda belirtilen haller, ihlal olarak değerlendirilmemelidir.

H. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın sona ermesi

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın sona ermesi, ihlal ve tamamlanma olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir.

1. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın ihlal nedeniyle sona ermesi

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın infazının ihlal nedeniyle sona ermesi, denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünce yapılan uyarıya rağmen “denetleme planına” uyulmaması halinde gerçekleşecektir.

Denetleme planına uyulmadığının kolluk, ilgili kurum veya kuruluş tarafından bildirilmesi ya da şube müdürlüğü veya büro tarafından tespit edilmesi hâlinde hükümlü denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğü tarafından, denetleme planına uymamanın sonuçları bildirilerek uyarılmalıdır.

Uyarıya rağmen denetleme planına uyulmaması halinde, şube müdürlüğünce ilgili defterdeki kayıt kapatılarak evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilir. Ayrıca durum, kolluk ve ilgili kurum ve kuruluşlara bildirilmelidir.

Uyarı; 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre bildirim yapılmak suretiyle olabileceği gibi, hükümlünün şubeye gelmesi halinde, bu konuda hazırlanacak tutanak ile de yapılabilecektir.

2. Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın tamamlanma nedeniyle sona ermesi

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmanın tamamlanması nedeniyle sona ermesi, mahkeme kararında belirtilen sürenin denetleme planına uygun tamamlanması suretiyle gerçekleşecektir.

Çalışma sona erdiğinde durum, ilgili kurum ve kuruluşa iletilerek evrakın iadesi istenmeli, kayıt kapatılmalı ve evrak mahkemeye iletilmek üzere Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmelidir.

VIII. Değerlendirme

13 Aralık 2004 tarihli ve 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ile infaz sistemimize getirilen kamuya yararlı bir işte çalıştırılma, denetimli serbestlik sisteminde ayrı bir öneme sahiptir. Bu yaptırım ile iki yıl veya daha az süre ile hapis cezasına mahkum olan hükümlüler, cezalarının yarısını iyi halle geçirmiş olmaları halinde mahkemelerine

başvurabilmekte ve cezalarının geriye kalan yarısını kamuya yararlı işlerde çalışarak tamamlayabilmektedirler.

Anılan Kanunun, infazda temel amacın düzenlendiği 3'üncü maddesinde *“Ceza ve güvenlik tedbirlerinin infazı ile ulaşılmak istenilen temel amacın, öncelikle temel ve özel önlemeyi sağlamak, bu maksatla hükümlünün yeniden suç işlemesini engelleyici etkenleri güçlendirmek, toplumu suça karşı korumak, hükümlünün yeniden sosyalleşmesini teşvik etmek, üretken ve kanunlara, nizamlara ve toplumsal kurallara saygılı, sorumluluk taşıyan bir yaşam biçimine uyumunu kolaylaştırmak”* olduğu belirtilmiştir.

Kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya infazın temel amacı açısından bakıldığında son derece etkili rehabilitasyon aracı olduğu görülmektedir. Bu kapsamda;¹⁰

a. Hükümlü cezasının büyük bir bölümünü ceza infaz kurumunda iyi halli olarak tamamlamaktadır. İki yıl hapis cezası alan hükümlü cezasının bir yılını ceza infaz kurumunda geçirmektedir.

b. Hükümlü cezasının kalan kısmını kamuya yararlı bir işte çalışarak tamamlamaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken hükümlü denetim altında, bu konuda özel eğitim almış uzmanların gözetiminde ve kurallara tabi olarak çalışmaktadır. Örneğimizde iki yıl hapis cezası alan hükümlünün iyi halli olmak koşulu ile bir yıl dört ay onbir gün ceza infaz kurumunda kalması gerekmektedir. Ama bu hükümlü bir yıl ceza infaz kurumunda kaldıktan sonra kalan süreyi kamuya yararlı bir işte çalışarak tamamlamaktadır. Örnekte hükümlü dört ay onbir gün ceza infaz kurumunda kalmayarak bunun yerine denetim altında 1.460 saat çalışarak cezasını tamamlamaktadır.

c. Çalışma, hükümlüdeki sorumluluk duygusunu geliştirmekte, yaptığı kamuya yararlı işle gurur duyması sağlamakta, belirli saatte işe başlama, belirli saatte işten ayrılma gibi hayat disiplini edinmesi temin edilmektedir.

d. İnfazda, ceza infaz kurumunda başlayan ve denetimli serbestlik ve yardım merkezi şube müdürlüğünde sona eren son derece etkili bir sistem oluşturulmuştur. Böylelikle kişinin salıverilmesi doğrudan yapılmamakta, denetimli serbestlik sisteminin gözetiminde kademeli bir geçiş sağlanmaktadır.

e. Onarıcı adalet kapsamında suçun topluma verdiği zarar ve bozulan düzen hükümlünün ücretsiz kamuya yararlı bir işte çalışması ile giderilmektedir. Hem kişinin kendisi topluma verdiği zararın farkına varmakta hem de çalışma sırasında toplum tarafından mahkemece verilen cezanın yerine getirilmesi görülmektedir.

Ülkemizdeki uygulamaya baktığımızda Aralık 2008 tarihi itibari ile iki yıl veya daha az hapis cezasına hükümlü olup ceza süresinin yarısını iyi halle geçiren 375 hükümlü ceza infaz kurumundan salıverilerek kamuya yararlı bir işte çalışmaya başlamış, bu hükümlülerin 53'ünün infazı tamamlanmıştır. Çalışılan süre ise toplam 42.232 saattir.

Hükümlüler başta eğitim kurumları, orman işletme müdürlükleri, sağlık kurumları, kütüphaneler ile kültür ve turizm müdürlükleri olmak üzere birçok kamu kurum ve kuruluşunda çalışmışlar ve kamunun ihtiyaç duyduğu hizmetleri sağlamışlardır.

---

¹⁰ **Vehbi Kadri Kamer**, 26 Aralık 2008 tarihinde, İstanbul Sulhi Dönmezer Eğitim Merkezi'nde “Denetimli Serbestlik Uygulamaları Değerlendirme Semineri”nde sunulan tebliğ, yayınlanmamıştır.

KAYNAKÇA

KAMER, Vehbi Kadri, *“İki Yıl veya Daha Az Süreli Hapis Cezasına Hükümlülerin Hükümlülük Sürelerinin Yarısını İyi Halli Geçirmeleri Halinde Kalan Yarısında Kamuya Yararlı Bir İşte Çalıştırılmaları”*, Sesleniş Gazetesi, Makale, Eylül 2008.

- *“Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı”*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, İkinci Baskı, s. 324.
- *“Denetimli Serbestlik Kararlarının İnfazı”*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007, s.439.
- 3-4 Kasım 2008 tarihinde Ankara’da “Uluslararası Seçenek Yaptırımlar Konferansı”nda ülkemizdeki ceza adalet sisteminde seçenek yaptırımlar ile ilgili düzenlemeler ve denetimli serbestlik konusundaki tebliği, yayınlanmamıştır.
- 26 Aralık 2008 tarihinde, İstanbul Sulhi Dönmezer Eğitim Merkezinde “Denetimli Serbestlik Uygulamaları Değerlendirme Semineri”nde sunulan tebliğ, yayınlanmamıştır.